



משרד החינוך
מינהל חברה ונוער

113

שבט תשע"ב
פברואר 2012



מרכז מורשת
מנחם בגין

מנחם בגין

עשרים שנה
לפטירתו

על סדר היום

למיגרי אנשי החינוך,

"ידע כל איש בישראל שיש לו זכויות לחיים, לחופש, לעבודה ולבקשת אושר, אשר לא ניתנו לו בחסד, אלא הן שלו, תמיד שלו, ללא קשר עם השקפה או השתייכות מפלגתית, עם דעה זו או אחרת על ממשלה זו או אחרת..."

(מנחם בגין, נאום בכנסת, ט"ו בכסלו תש"כ, 16.12.1959)

בד' באדר תשע"ב, 27.2.2012, נציין עשרים שנה לפטירתו של מנחם בגין, שכיהן כראש ממשלת ישראל בין השנים 1973-1983.

מנחם בגין יזכר כמנהיג שעקרונות המוסר והצדק היו נר לרגליו בהכרעותיו האישיות והמדיניות ובשאלות הנוגעות לכלל החברה והעם היהודי.

בגין פעל למען העם והמדינה בתנועה הציונית, בתנועת בית"ר, כמנהיג האצ"ל, כראש האופוזיציה, כשר וכראש ממשלה. בשנות פעילותו הרבות, חולל מהפכה חברתית ומדינית, שבאה לידי ביטוי בנושאים שונים, כדוגמת: פרויקט שיקום שכונות, ליברליזציה בכלכלה, מאבק נחרץ בטרור וחתימת הסכם השלום עם מצרים - הישג עליו זכה בפרס נובל לשלום.

בגיליון זה בחרנו להתמקד בארבעה יסודות שליוו את משנתו החברתית-מדינית ושעומדים גם היום במרכז השיח הציבורי:

- * זכות היחיד לצדק חברתי.
- * אחדות העם.
- * עליונות המשפט.
- * דמוקרטיה פרלמנטרית

נקרא את דבריו של מנחם בגין, ובהם נעמוד על השקפת עולמו, על שיקולי הדעת שהנחו אותו בעשייה ועל הקונפליקטים שעמם התמודד. אני מקווה כי פעילות זו תסייע לבני הנוער להכיר את מנחם בגין כדמות מופת וכמנהיג שהטביע את חותמו על המדינה ועל החברה בישראל.

בברכה,

מנהל מינהל חברה ונוער

תודתנו למרכז מורשת מנחם בגין על הליווי והסיוע בהכנת גיליון זה.

כתיבה: אהובה בודאי

עריכה: אילנה רבינוביץ, צפריה גרינברג

עריכה לשונית: אפרת חבה

הפקה: רות קנולר לוי, כרמלה אפסקר | עיצוב: סטודיו איילון

כתובת המערכת: "על סדר היום", מינהל חברה ונוער, משרד החינוך

רח' דבורה הנביאה 2 ירושלים | טל': 03-9180808 | פקס: 03-9180850

מטלה

* להכיר ערכים מרכזיים המאפיינים את תפיסת העולם של מנחם בגין והבאים לידי ביטוי בפועלו.

* לדון ברלוונטיות של ערכים אלה למציאות ימינו.

לצפים

נספח מס' 1 - כרטיס משימה קבוצתית.

נספח מס' 2 - כרטיס משימה לקבוצות המומחים (לפי תחומי עניין).

נספח מס' 3 - קטעי מקורות.

נספח מס' 4 - מתודת ג'קסו (למנחה).

למנחה

בשנת 2002, במלאת עשור לפטירתו של מנחם בגין, התפרסם גיליון "על סדר היום" מס' 15, שנקרא: "כך נזכור אותו". במלאת עשרים שנה לפטירתו, בחרנו להתמקד בכמה היבטים המאפיינים את תפיסת עולמו החברתית וברלוונטיות שלהם לחברה הישראלית היום.

בהיבט של "צדק חברתי" מובאים קטעי קריאה רבים. מומלץ לבחור קטעים בהתאם לרמת הקבוצה.

מפגך הפעילות

שלב א' - במליאה

המנחה יפתח ויאמר שבתאריך ד' באדר תשע"ב, ימלאו עשרים שנה לפטירתו של מנחם בגין, שהיה ראש ממשלת ישראל בשנים 1973-1983. עוד בצעירותו, התגלו במנחם בגין כישרונות מנהיגות. הוא מילא תפקידים רבים ומשמעותיים בתנועה הציונית ובתנועת בית"ר, היה מנהיג האצ"ל, ולאחר הקמת המדינה היה ראש האופוזיציה, שר וראש ממשלה.

תחת הנהגתו התרחשו שינויים חברתיים ומדיניים. דוגמות לכך הם: פרויקט שיקום שכונות, הליברליזציה בכלכלה, מאבק נחרץ בטרור וחתימה על הסכם שלום עם מצרים. על הישג אחרון זה זכה בפרס נובל לשלום. המנחה יחלק למשתתפים את הקטע שלהלן לקריאה במליאה:

"ובמדינתנו פנימה יהיה הצדק השליט העליון,

השליט גם על שליטיה - בל תהיה חודנות.

יהיו נושאי המשרה - משרתי החברה ולא רודיה.

בל תהיה טפילות. בל יהיה ניצול.

בל יהיה בביתנו איש - אזרח או גר - רעב ללחם, חסר קורת גג, חשוך בגד

או נטול השכלה ראשונית.

'זוכרת כי גר היית בארץ מצרים' - צו עליון זה יקבע את יחסינו אל שכנינו.

'צדק צדק תרדוף' - צו עליון זה יקבע את יחסינו בין איש לחברו."

דברים אלה נאמרו בתחנת השידור החשאית של הארגון הצבאי הלאומי, ב-1 באייר תש"ח, במוצאי השבת שמיד לאחר הכרזת המדינה.

שאלה לדיון

מהו חזונו של מנחם בגין לגבי דמותה של המדינה שזה עתה נולדה?

המנחה יאמר שפעילות זו מתמקדת בארבעה נושאים:

דמוקרטיה פרלמנטרית | צדק חברתי | אחדות ישראל | עליונות המשפט.

המשתתפים יתחלקו לקבוצות. כל קבוצה תקבל כרטיס משימה קבוצתית (נספח מס' 1). כל אחד מחברי הקבוצה יבחר אחד מהנושאים שבו הוא יתמקד. המשתתפים יתגבשו לקבוצות מומחים על-פי תחומי העניין שבחרו, ויקבלו כרטיס משימה לקבוצת המומחים (נספח מס' 2).

שלב ג' - במליאה

דיווח הקבוצות: הצגת הנושא והתוצר הקבוצתי.

שאלות לדיון

1. אילו תחושות עולות בכם כלפי מנחם בגין לאחר ההיכרות עם דמותו כפי שהיא משתקפת מתוך הקטעים שקראתם?
2. מהנושאים שבהם דנתם, אילו דיברו אליכם במיוחד? מדוע? במה הם רלוונטיים לחיכם ולחברה הישראלית היום?
3. אילו מהערכים שעולים מדבריו ומפועלו של מנחם בגין הייתם רוצים לאמץ?

למנחה:

אפשר להציע למשתתפים לבחור נושא שהם מעוניינים לקדם ולנסח שאלה שהיו רוצים לשאול את מנחם בגין בנושא זה. לאחר מכן, אפשר להעלות רעיונות שעשויים לתת מענה לשאלה. דוגמה לשאלה:

כיצד ניתן לפעול בתחום _____, שבו המצב הוא _____, כדי להוביל ל _____.

לסיכום: לזכרו של מנחם בגין, יכינו המשתתפים פינת הנצחה שבה יציגו את תוצרי הקבוצות (סלוגנים, חמשירים או תמונות וקטעי עיתונות), וכן יעלו אותם לאתר האינטרנט בבית-הספר או ברשות.

נספחים

נספח מס' 1: כרטיס משימה קבוצתי

לפניכם טבלה ובה ארבעה נושאים המבטאים את תפיסת עולמו החברתית-ערכית של מנחם בגין: **דמוקרטיה פרלמנטרית; צדק חברתי; אחדות ישראל; עליונות המשפט.**

1. בררו את משמעותו של כל אחד מהנושאים.
2. הביאו דוגמה מהמתרחש במדינה שלנו או בבית-הספר, שתמחיש את הנושאים.
3. כל אחד מחברי הקבוצה יבחר נושא אחד שבו הוא רוצה להתמקד.
4. הקבוצה תמלא במשותף את כרטיס המשימה.

הנושא	ניסוח הגדרה לערך בלשונכם	דוגמה שמתקשרת לערך	שם חבר הקבוצה שבוחר בערך
דמוקרטיה פרלמנטרית			
צדק חברתי			
אחדות ישראל			
עליונות המשפט			

נספח מס' 2: כרטיס משימה לקבוצה פאנלוז'ים

רשימת נושאים לדיון

לפניכם מקורות מדבריו של מנחם בגין ומידע נוסף על פועלו. קראו את מקורות המידע והתייחסו לשאלות שלהלן:

1. איך הערך או הנושא שבו אתם דנים בא לידי ביטוי בדבריו?
 2. אילו היבטים של הנושא המופיעים בדברים חשובים בעיניכם במיוחד?
 3. הביאו דוגמאות מחיי החברה והמדינה המתקשרות לערך או לנושא שבו אתם דנים.
- חברו סלוגן (משפט קצר וקולע היכול להיות סטיק) או חמשיר שיבטא את השקפתו של בגין בנושא שבו עסקתם. עצבו אותו לקראת הצגה במליאה.

נספח מס' 3: קטעי מקור

צדק חברתי

* "ידע כל איש בישראל שיש לו זכויות לחיים, לחופש, לעבודה ולבקשת אושר, אשר לא ניתנו לו בחסד, אלא הן שלו, תמיד שלו, ללא קשר עם השקפה או השתייכות מפלגתית, עם דעה זו או אחרת על ממשלה זו או אחרת..."

בעומדי על שיווי זכויות, יורשה לי לגעת בבעיה הקשורה באזרחי ישראל הלא יהודיים, כוונתי לערבים, לדרוזים, לנוצרים, למוסלמים... הממשל הצבאי נוגד את עיקרון שיווי הזכויות של כל האזרחים - עיקרון שיש להגשימו הלכה למעשה במדינת ישראל..."

(מתוך: נאום ביום ט"ו בכסלו תש"ך 16.12.59, עיתון חרות)

* "צמצום אי השוויון הוא בהתקרבות בלתי פוסקת של הקצוות החברתיים, התקרבות לא בכיוון 'מלמעלה למטה' המביא בהכרח לירידה ונסיגה כלכלית, אלא בכיוון 'מלמעלה למטה' המביא לעלייה והתקדמות... הקידמה הכלכלית והחברתית לא תתבטא בביטול המותרות כי אם בתהליך של ביטול מושג המותרות, על ידי הפיכתם המתמדת למצרכים הנדרשים על ידי הכול והנרשמים על ידי הכול."

(מתוך: יורם ארידור, האומה, גיליון 150, נובמבר 2002)

* "אנו יכולים לדאוג שלכל אדם יהיה דיור, הראוי לבן תרבות, תהיה לו עבודה, שיוכל לקיים את בני משפחתו, יהיה לו חינוך יסודי, שאותו יוכל להעניק לילדיו, יהיה לו ביטוח בריאות, כך שלא ייזרק לרחוב כשהיה חולה, ויהיה לו גם ביוגוד ראוי לשמו, שלא יתהלך בסחבות. אלה חמשת המ"מים המפורסמים של ז'בוטינסקי, שאנו קיבלנו אותם ככוכב מדרך, וצריך, תמיד, להתאים אותם לתקופות. בדרך זו צריך ללכת כדי לפתור, באופן מתמיד, בעיות חברתיות."

(מתוך: נאום בישיבת הממשלה מיום 25.10.1981)

* בקווי היסוד של ממשלתו, סעיף ט"ו, קבע: "פעולה למען ביטול העוני והושטת עזרה למשפחות ברוכות ילדים, במיוחד בדיור ובחינוך." בתחום החינוך רצה ליצור מצב שלא ימנע חינוך מילד שהוריו אינם יכולים לשלם את שכר הלימוד. במרס 1978, הובאה הצעת החוק לחינוך חנים לגילאי 16-17 על-ידי זבולון המר בשם הממשלה. החוק אושר סופית באפריל. כמו כן, נעשו מאמצים רבים לחיסולו של העוני בדיור. ב-1977 עמדה צפיפות הדיור של יותר משלוש נפשות הגרות בחדר, המייצגת את עוני הדיור, על קרוב ל-3%, כ-30,000 משקי בית. ב-1983 ירד השיעור ל-1.2%, כ-10,000 משקי בית. בשנים אחר כך הייתה ירידה לשיעורים אפסיים.

* "אני במו עיני ראיתי מספר שכונות משוקמות... חיברנו שתי דירות ובמקום שני חדרים, יש ארבעה חדרים. לפעמים חיברנו גם שלוש דירות ונוצרו שישה חדרים. אז לילדים יש פינה משלהם. יש מדשאה, והילדים אינם צריכים ללכת בכביש ולסכן את נפשם בגלל התנועה הרבה. הם יכולים להקים שני שערים, לעשות כדור מסמרטוטים ולשחק כדורגל. יש גם חיי תרבות, ובייחוד בבניינים החדשים, ראיתי שיש דאגה מיוחדת שהכניסות תהיינה מתוכננות מראש לנכים, שיוכלו להיכנס לדירתם ללא עזרה. אלה הם חיים אחרים ובאמת, אנשים אלה מברכים את הממשלה - זו עובדה, אני שמעתי ברכות אלה..."

אני הייתי עד לכך, איך מולטי מיליונרים עמדו בתור כדי לתרום חצי מיליון דולר למען תוכנית שיקום שכונות. אני יכול להעיד איך בקהילות הם אחוזי התלהבות, כשבמו עיניהם הם רואים את פרי התנדבותם או נדיבותם בעזרת כספם... זה נותן גאווה ליהודים המשתתפים במפעל זה."

(מתוך: נאום בישיבת הממשלה, 25.10.1981)

* "יש שני טיפוסים של מדינות. את האחת אפשר לקרוא: 'המדינה המפקירה', את השנייה - 'המדינה המעבידה'. מהי 'מדינה מפקירה'? סימן ההיכר שלה הוא בעיקר חברתי... מדינה המפקירה את המוני אזרחיה ותושביה לקיום לא קיום, לרעב, או לאבטלה, או לשניהם גם יחד. מדינה מעבידה מהי? סימן ההיכר שלה הוא גם מדיני וגם חברתי. החירות בה מתה. המדינה נוטלת מידי אזרחיה את כל מקורות הפרנסה ומרכזת אותם בידיה... 'המדינה הסומכת'... משמעות כפולה לפועל 'לסמוך'. אפשר 'לסמוך על'... ואפשר 'לסמוך את'... המדינה בה החרות והצדק צועדים יחדיו, אינה מעבידה את אזרחיה... היא סומכת עליהם, על יוזמתם, על תבונתם, על יושרם, על כושר היצירה שלהם. אך היא אינה מפקירה את אזרחיה. היא סומכת אותם. היא דואגת לכך, שכל אזרח ותושב, הכשר לעבודה, יקבלנה; שכל העובד יזכה כפרי עבודתו, בקיום הוגן לו ולבני ביתו; ושכל מי שאינו אשם בביטולו מן העבודה, וכל מי שאינו מסוגל לעבוד, לא יושלך ולא יפול. זהו הליברליזם האמיתי. ואלה ההבדלים."

(בתוך: "שינויים בעולם", חרות, 17/01/1958)

* "לא בפעם הראשונה דנים בישראל בחזיון המופלא, שאין כמותו בתולדות העמים, של שיבת ציון, של קירוב פזורינו, של קיבוץ נפוצותינו - ובתהליך ההגשמה של חזון נבואי זה - מארבע כנפות הארץ אל הארץ שניתנה לאבותינו, לאברהם ולזרעו, לנו ולבנינו אחרינו, בברית בין הבתרים, ולנו היא כולה מימי קדם ולעדי עד, על המכאובים ועל הייסורים והקשיים הקשורים בכך.

אין זו הפעם הראשונה שיש תופעת התנשאות בישראל כלפי יהודי המזרח, אלא שהמושג פושט ולובש צורה... הפרדוקס בתולדותינו בימים אלה הוא בזה שאנו מחלקים את עמנו מעיקרו לשני חלקים על פי מוצא משתי ארצות אשר עשו לנו בתקופה מסוימת את העול הגדול ביותר. מדוע אנו צריכים להוסיף ולשאת את המעמסה הזאת? אני חושב שעלינו לעשות את הניסיון ואת המאמץ להשתחרר ממנה. אולי זוהי שיגרת מחשבה, אולי זוהי גם שיגרה של העברה מדור לדור, אולי זוהי שגרת דיבור. אבל פעם צריך עם, המחדש את ימיו במולדתו, לעשות ניסיון להשתחרר מכל השגרות האלה."

(מתוך: נאום ביום ג' בטבת תשכ"ה, 8 בדצמבר 1964, דברי הכנסת)

* "אדוני היושב ראש, במבחנים רבים, מבחני דם ודמע, חיים ומוות, עמדה, ותוסיף לעמוד, מדינתו. אולם מבחן הצלת אחים אין חמור ואין נשגב ממנו. במבחן זה אנו עומדים בימים אלה. הפעם התרחשה הצרה על בני עמנו בארצות אפריקה הצפונית ובייחוד במרוקו..."

זהו היום המצב, ובמצב זה עלינו להעלות את אחינו. נעשה נא כולנו מאמץ משותף. אם אתם יכולים לגרוע מתקציב הפיתוח, אני אומר במפורש: פיקוח נפש דוחה לא רק שבת, אלא גם את פיתוח המשק לעתיד רחוק יותר. נצא לאחינו בארצות הגולה, ואני מציע שכולנו נצא אליהם - תומכי הממשלה ומתנגדיה, זו איננה בעיה של קואליציה ואופוזיציה - ונזעיק את כל אחיינו למען עשיית מאמץ יוצא מגדר הרגיל כדי להציל את אחינו."

(מתוך: נאום ביום י"ד באלול תשט"ו, 1 בספטמבר 1955, דברי הכנסת)

* "אם יהודי קורא לרעהו, לבוש בדים או לבוש מדים, 'נאצי', הרי לא זו בלבד שהוא מטמא את שפתותיו שלו, אלא גם את כל הקדוש והיקר לדור, שמנת חלקו יתמות ושכול. האמת היא שהנאצה המרושעת הזאת יצאה לראשונה מפי אנשים חשובים יותר, מאלה המתקראים נטורי קרתא. אבל כל אדם אחראי לדבריו ולמעשיו. ומי שמשתמש בגידוף זה, הפוצע את הנפש לא פחות מלבנה עלולה לפגוע בגוף, חייב לבקש לא רק מחילה וסליחה מן הנפגע, אלא גם רחמים על נפשו. אם יהודי קורא לרעהו בשם גנאי אווילי, בגלל מוצא מאלג'ר או ממרוקו או ממצרים או מכל ארץ אחרת, הריהו חוטא בערלת לב ובטומאת שפתיים אנטי לאומית ואנטי יהודית. ואם יהודי רואה בשוטר, במדינתו שלו, לא משרת ציבור נאמן, לא ידיד לו ולבני ביתו, אלא מעין אויב הריהו מוכיח שהגלות והשעבוד עודם בליבו, אף על פי, שהוא יושב בארץ המולדת."

(מתוך: נאום ביום י"ב בחשוון, תשכ"ד, 30 באוקטובר 1962, דברי הכנסת)

* "האדם חייב להיות חופשי במחשבותיו ובאמונתו... הוא חייב להיות חופשי במתן ביטוי למחשבותיו, אם בעל פה ואם בכתב. וכדי שלא תתרוקנה החירויות הנפשיות האלה מתוכנו, חייב אדם היחיד להיות חופשי מעונש או מפחד מפני עונש, חופשי מאיסור או ממאסר שרירותי עבור מחשבותיו, אמונתו והפצתם ברבים.

אנו לוחמים למען חירות האדם והאזרח; אנו לוחמים למען הפרדה גמורה בין ענפי הממשל: המחוקק, המוציא לפועל והמשפטי; אנו נעמוד על המשמר של זכויותיהם האזרחיות של אזרחינו, של חופש הדיבור והמחשבה, של חופש ההתארגנות ושל חופש האופוזיציה. כי עובדה בלתי מוטלת בספק היא: במקום שאין אופוזיציה, אין שום קיום לחופש..."

אולם בסוף פסוק, תכריע בשביל כל אדם חופשי, קיומה או אי קיומה של חירות מסוימת, אשר אפשר לכתנה בשם: חירות הפקפוק (החופש להטיל ספק). מקום שם נוהגת חירות זו, ישנה תקווה לשינויים וישנה אפשרות להתנגדות. מקום שם נדרשים האנשים להאמין בדבר האדם לא פחות, ואף יותר, מאשר להאמין בדבר האלוהים - ועליו הם מלגלים (על דבר האלוהים) - שם אפסה כל תקווה."

(מתוך: נאום בגין בניו-יורק, מתוך עיתון חרות, 13.12.1948)

* "ראשית, מחובתה של האופוזיציה לבטא את השוני. איך עושה זאת האופוזיציה שלנו? צ'רצ'יל אמר פעם שתפקידו של הפרלמנט הוא לא רק לקבל חוקים טובים, אלא גם לחסום את הדרך בפני חוקים רעים. יש עניין בכך שצ'רצ'יל אמר דברים אלה בהיותו ראש הממשלה ולא ראש האופוזיציה. בכך ניתנת הוכחה מובהקת לרוחה של דמוקרטיה, וזוהי דמוקרטיה אמיתית. באין פרלמנט או באין אופוזיציה, מחוקקת הממשלה עצמה, במישורין או בעקיפין, והאזרח נשחק בין גלגליה של חקיקה מנהלית כזו.

הדרך השנייה לבטא את השוני היא הצעת אי-אמון. ביחס למושג פרלמנטארי זה, יש בארצנו מידה רבה של אי-הבנה. מדי פעם, כאשר מגישה האופוזיציה הצעת אי-אמון, קורא אתה למחרת היום בעיתונים כותרות בנוסח: 'האופוזיציה נכשלה' או 'האופוזיציה לא הצליחה להפיל את הממשלה'. כל אימת שאני קורא כותרות אלו תמה אני: האומנם מניחים העיתונאים כי האופוזיציה אינה יודעת לספור מלכתחילה קולות של מתנגדי הממשלה ותומכיה? ואם בכל זאת היא מגישה הצעת אי-אמון..."

תפקידה השני של האופוזיציה הוא, כאמור, להוכיח לעתים את אחדות העם. הכוונה אינה לאחדות כפוייה, כמקובל במשטרים טוטליטאריים ובמדינות בעלות 'הדמוקרטיה החד-מפלגתית', אלא באחדות מרצונם החופשי של המתאחדים. אחדות כזו של בני-חורין - כוח עצום בה... משמגיעה שעת הסכנה מתאחדים הכול, זונחים את ההבדלים, חילוקי-הדעות, ועומדים שכם אל שכם כנגד האויב עד שמתגברים עליו.

תפקידה השלישי של אופוזיציה הוא, כאמור, השאיפה המתמדת לחילופין. אופוזיציה ראויה לשמה אינה חוסה בצילה של מפלגת השלטון, אלא שואפת לבוא במקומה על-פי הכרעת העם, ויארך הזמן למימוש שאיפתה כמה שיארך.

(מתוך: "מנחם בגין, תפקיד האופוזיציה", האומה, כרך 4, מארס 1963, עמ' 556-547)

* "דמוקרטיה אין פירושה רק צורת שלטון, אלא מעיקרה היא אורח חיים. דמוקרטיה, לפי דעתי, פירושה קודם כל הכרת אמת בשוויון האדם ושנית שכנוע. אם אין איש יכול לשכנע את רעהו, לא ייתכנו חילופי שיטה וחילופי גברי הקשורים בהם. ושלטון בלי חילופים הוא שלטון על העם ולא של העם. חילופי שיטה וגברי הם אמת הבניין הדמוקרטי."

(מתוך: מנחם בגין "מחזות וחזיונות" עיתון חרות, 24.1.1958, עמוד 2)

* "רוב נבחר יכול להיות מכשיר בידי קבוצת שליטים ומסווה לעריצותם. על כן חייב העם, אם הוא בוחר בחירות, לקבוע את זכויותיו גם מול בית הנבחרים, לבל יוכל הרוב שבו, המשרת את השלטון יותר מאשר הוא מפקח עליו, לשלול את הזכויות הללו. את זאת אפשר להשיג רק בדרך של 'עליונות המשפט', כלומר - קביעת החירויות האזרחיות כ'חוק היסוד' או 'חוק עליון' ומתן סמכות לחבר שופטים לבטל את תוקפו של חוק הנוגד את חוק היסוד, הסותר את החירויות האזרחיות.

כמובן, גם השופט אינו אלא בשר ודם: הוא עלול לטעות, או לשגות, להשתחד או לפחד. אולם הצד המכריע בתפקיד המשפט בחברה אינו 'חולשותיו' האנושיות של שופט זה או אחר, כי אם 'המעמד הפסיכולוגי' שניתן למוסד השופט ולאיש היושב בדיון... רעיון 'עליונות המשפט' איננו, אפוא, רעיון 'תמים' או 'רומנטי' או תיאורטי. אם 'האווירה הציבורית' תיתן למשפט בחברה ובמדינה את מעמד העצמאות הבלתי-מסויגת; אם לשופט תינתן ההכרה - לא רק החוקית, כי אם הפנימית - של דיין צדק בלתי תלוי, הרי האווירה הציבורית הזאת וההכרה הפנימית הזאת יקבעו את קיומה של 'עליונות המשפט' כערכה מעשית לחירות היחיד וכקו חיבור בין חירות האדם ובין תיקון החברה."

(מתוך: מנחם בגין - השקפת חיים השקפה לאומית, קווי יסוד, 1952).

* "מנחם בגין החזיק ביראת כבוד כלפי מערכת המשפט. הוא החשיב את עליונות המשפט עד כדי מתן סמכות לבית המשפט העליון לבטל חוק הסותר את החירויות האזרחיות. 'יש שופטים בירושלים', אמר וביטא בכך את אמונו המלא במשפט הישראלי."

(מתוך: ניצן הורוביץ, "יש שופטים בירושלים", אתר הבית של ניצן הורוביץ)

* "אין ספק, כי גדולה מסכנת טשטוש התחומים בין הרשות המבצעת לבין הרשות המחוקקת היא הסכנה של ביטול התחומים בין הרשות המבצעת לבין הרשות השופטת. המשפט הבלתי תלוי הוא למעשה המבצר האחרון של חירות האדם בימינו. כל עוד מבצר זה קיים, יש תוחלת להדיפת הגל העכור. בנפול מבצר המשפט, אין עוד מציל לאדם הנשחק בין אבני הריחיים של השררה..."

עליונות המשפט תתבטא בכך שלחבר שופטים בלתי תלויים תוענק לא רק הסמכות לקבוע, במקרה של תלונה, את חוקיותה או צדקתה של פקודה או תקנה אדמיניסטרטיבית מטעם מוסדות השלטון המבצע, אלא גם הסמכות לחרוץ משפט, במקרה של קבלתה... יש להעניק לכל אזרח, אם הוא רואה את עצמו נפגע על ידם במישורין או בעקיפין, 'ודבר המשפט יקום'."

(מתוך: הרצאה בניצבות בית"ר ארץ ישראל, 1952. בתוך: מירון ח. איזקסון [עורך]. בגין, ידיעות אחרונות, 2003, עמ' 17)

פעילות חינוכית במרכז מורשת מנחם בגין

ג'אניג "כנסת צעירה"

"כנסת צעירה" הינה יחידת העמקה באזרחות לשכבת ט', בנושא הליך החקיקה הפרלמנטרי. התוכנית היא פרי פיתוח משותף עם המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מט"ח), ומטרתה להנחיל את ערכי הדמוקרטיה באמצעות התנסות חווייתית בעבודת החקיקה תוך עיסוק בנושאים הקרובים ללבם של התלמידים. בשיא התוכנית - **יום מסכם** ב'מרכז מורשת מנחם בגין', באולם המדמה את מליאת הכנסת.

סדנת "צפאג אצרחאג"

סדנת חינוכית ייחודית לתלמידי כיתות י' לקראת קבלת תעודת הזהות. מטרתה למנף את קבלת תעודת הזהות לחיזוק תחושת השייכות למדינת ישראל, העצמת הנאמנות למדינה ולחוקיה, ועידוד בני-הנוער לגילוי אכפתיות ומעורבות חברתית - קהילתית. בסיום הפעילות נערך טקס חגיגי במסגרתו מחולקות תעודות הזהות לתלמידים. ניתן לקיים את הטקס בהשתתפות הורי התלמידים ונציגים מהקהילה.

סדנת "מנהיגאג אצרחאג"

סדנת מנהיגות לנוער בוחנת לעומק את מושג המנהיגות בתיאוריה ובמעשה. בסדנת לומדים המשתתפים כיצד צומחת מנהיגות, אלו הגדרות שונות יש למנהיגות, ובאלו כוחות עושים שימוש המנהיגים על מנת להניע את מונהגיהם לפעולה. מטרתה להטמיע את חשיבות השיקול הערכי בתהליך קבלת ההחלטות. הסדנה משלבת באמצעות סימולציות דילמות ערכיות מתחום חיי היומיום.

"סיורי חוץ"

מרכז מורשת בגין מציע מספר סיורים מרתקים המספרים את סיפור פועלו ומורשתו של מנחם בגין, בהם המאבק הציוני על הקמת המדינה, מנהיגות מונחית ערכים והחברה הישראלית:

- * ממחלתר לעצמאות.
- * מנהיגותו של מנחם בגין.
- * צדק חברתי.

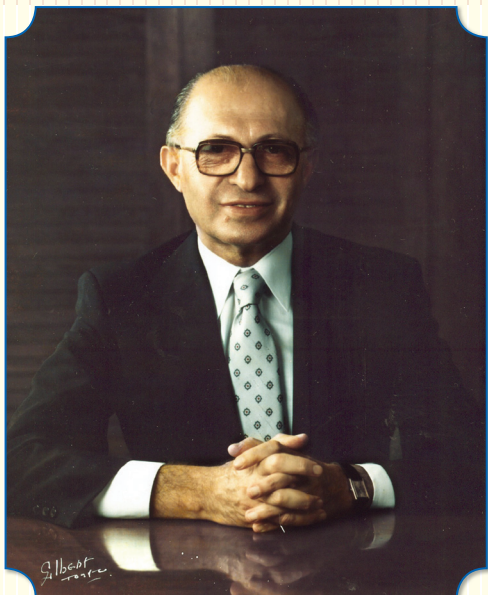
"מאזיאון בגין"

בכל פעילות המתרחשת אצלנו אנו ממליצים לשלב ביקור במוזיאון בגין, המציג באופן חווייתי ובאמצעי מולטימדיה משוכללים את ההיסטוריה הציונית דרך משקפיו של מנחם בגין, ושזור בערכים אשר היו נר לרגליו.

אפרטים נוספים:

יוסי סוויד - רכז תוכניות חינוכיות לנוער
מרכז מורשת מנחם בגין
טל: 02-5652048
youthedu@begincenter.org.il

אילן כהן - מנהל מחלקת חינוך
מרכז מורשת מנחם בגין
טל: 02-5652015
IlanChn@begincenter.org.il



מנחם בגין כראש ממשלה, צלם: אל גילברט, קנדה
באדיבות מרכז מורשת בגין | www.begincenter.org.il

נספח מס' 4: מארג ג'ייקסו לאמנה

מתודת ג'קסו היא מתודה לתהליכי למידה שיש בהם חשיבות למיזוג של דעות, להתייעצויות ולרמת שיתופיות גבוהה בין הלומדים. הג'קסו מתאים לנושאים שניתן לחלקם לתחומי משנה. תהליך הלמידה, לפי מתודה זו, מורכב מכמה שלבים: פעילויות במליאה, בקבוצות אם ראשוניות ובקבוצות לפי תחומים. המשימות בתהליך הג'קסו מאפשרות ליצור תוצר ידע חדש, הנבנה מאינטגרציה של הידע.

תהליך הלמידה זה מאפשר שיח והיכרות עם תכונת מגוונות של המשתתפים לשיטה זו פותחו כמה דגמים. השיטה המקורית פותחה על-ידי קבוצת פסיכולוגים חברתיים ובראשם ארוסון (1978).

צ'קור חן: גחנאג בחייו לא מנחם בגין

שנה	אירוע
16.8.1913	נולד בבריסק שבפולין.
י"ג באב תרע"ג	
1923, ל"ג בעומר	נאום פומבי ראשון, במסגרת תנועת השומר הצעיר בבריסק.
1929	הצטרף לתנועת בית"ר.
1931	לומד משפטים באוניברסיטה בוורשה.
1933	פעיל בהתנגדות למדיניות הבריטית.
1937	ראש תנועת בית"ר בצ'כוסלובקיה.
1939	מתמנה לנציב בית"ר בפולין, נושא לאישה את עליזה ארנולד.
1940	נתפס בפעילות ציונית על-ידי המשטרה הסובייטית ונידון לשמונה שנות מאסר בצפון סיביר.
1941	השתחרר בעקבות הסכם סטלין-שיקורסקי.
1942	מגיע לארץ דרך אירן ועירק, מתמנה לנציב בית"ר בארץ-ישראל.
1943	מתמנה למפקד הארגון הצבאי הלאומי, נולד בנו הבכור - בנימין זאב.
1945	הוסכם על תנועת המרי העברי המשותפת להגנה, לאצ"ל וללח"י.
1948	פרוק האצ"ל והתגייסות לצה"ל.
1949	מייסד את תנועת החרות ועומד בראשה, מכהן כראש האופוזיציה.
1952	מתנגד בתוקף להסכם השילומים עם גרמניה.
1956	במבצע קדש תומך בראש הממשלה בן-גוריון.
1965	תנועת החרות מתאחדת עם הליברלים לגוש חרות ליברלים - גח"ל.
1967	מלחמת ששת הימים, מתמנה כשר בלי תיק בממשלת אחדות לאומית בראשותו של אשכול.
1973	הוקם הליכוד.
1977	"המהפך הפוליטי" - הליכוד זוכה בבחירות ובגין מתמנה לראש ממשלה.
1977	ביקור אנואר סאדאת, נשיא מצרים, בירושלים כצעד ראשון להסכם שלום עם מצרים, יוזם את מפעל שיקום שכונות.
1978	משא ומתן לקראת הסכם שלום עם מצרים ב"קמפ דייויד" שבארה"ב, זוכה בפרס נובל לשלום.
1979	חתימת הסכם שלום עם מצרים.
1981	הפצצת הכור הגרעיני בעירק, חוק רמת הגולן: החלת המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה ברמת הגולן.
1982	פינוי סיני וימית, מבצע שלום הגליל, מות רעייתו עליזה.
1983	מתפטר מראשות הממשלה.
9.3.1992	נפטר ומובא למנוחות בהר הזיתים.
ד' באדר ב' תשנ"ב	